

5043

29 JUL 2009

171

ՏՐ. ԼՈՒԻՉ ԱԼԴԵՐԹ ՊԷՆԲՍ

P-49

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԸ

DR. LOUIS ALBERT BANKS

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

Յ. ԱԼՈՁԵԱՆ

(ՈՐՁՄԵՐԻ)

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ

Վ. ԷԼ. ՊԷՆԲԱՆԿՍԻԱՆ ԵԳՐԱՐԹ

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐ. Թ. ԱՍՍՏՈՒՐԵԱՆ

1909

171

P-49

171

P-49

Edward George Newnham
was born at
Bardizag
October 6, 1907

IN MEMORIAM

EDWARD GEORGE NEWNHAM

Who entered into rest at Bardizag

Oct. 6. 1907

Edward George Newnham
was born at
Bardizag
October 6, 1907
and died at
Bardizag
October 6, 1907

10 4 MAR 2013

5093

ԵՐԿՈՒ ԽՕՄԷ

Ամերիկացի նշանաւոր մատենագիր՝ Dr, Louis Albert Banksի «Երիտասարդը» անուն օգտաւտ գրեյկը ազատ քարգմանութեամբ մը հայացընելով ի լոյս կ'ընծայեմք միակ նպատակ ունենալով այս մաքուր ու շնորհալի կեանքի բարձր սկզբունքներովը օժտուած տեսնելու մեր բոլոր երիտասարդներն ալ :

1908 Պարտիզակ
Boys' Home

ՅԱԿՈԲ Ա. ԱԼՈՃԻՍԸ
(Ռուսերի)

53008-66

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԸ

I

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԸ ԻԲՐԵՒ ՈՐԴԻ

Բոլոր լեզուներուն մէջ ալ Home՝ «տուն», «ընտանեկան յարկ», «ընտանեկան օջախ», քաղցրագոյն բառը եղած է. սիրոյ և լիարկութեան կողմանէ ասոր իբր անմիջական յաջորդ մայր բառը կուգայ և այս երկուքը հովանաւորող, պայծառացնող բառն ալ Հայր Թեոփիլոսն է միայն : Այս երեք բառերը, վրձինին երեք հպումներն են պատառին վրայ, որով արուեստագէտը կարող կըլլայ նկարել հիանալի պատկեր մը և յուզել ունէ ճշմարիտ երիտասարդի սիրտ :

Ճօն Հովըրտ Բայն, մարդկութեան մեծագոյն բանաստեղծներէն մին եղած է արդարեւ, որ կրցած է «Home, sweet Home» «Տուն, քաղցր տուն» երգին մէջ մարդկային ամենէն ազնիւ և գեղեցիկ զգացումները թրթռացնել ու երգել :

«Թէպէտ հաճոյքներու և դղեակներու մէջ ալ յաճինք, որչափ որ ալ խոնարհ ըլլայ, տակաւին նախընտրելի է տունը, հմայք մը գոգցես կ'օծէ մեզ անդ երկընքէն, որուն աշխարհի մէջ այլուր չէ՝ կարելի հանդիպիլ :

«Տո՛ւն, տո՛ւն, քաղցր տուն,

«Տան նման վայր մը չկայ : »

Երջանիկ է այն պատանին կամ երիտասարդը որ իր ծնողաց հանդէպ ունեցած նուիրական պարտականութիւնները կ'զգայ ու կարող կ'ըլլայ խօսքով կամ գործով իր սէրն ու զնահատութիւնը յայտնելու :

Լաւազոյն բան մը եղած պիտի ըլլայ, թէ որ իւրաքանչիւր երիտասարդ, որչափ ալ հետի ըլլայ ծնողքէն, մերթ ընդ մերթ երեւի հօրը և կարենայ նորոգել, արծարծել այն հպարտութիւնը որով ճշմարիտ հօր մը սիրտը կցուած է իր որդւոյն հետ:

Կտրիճ, վառվռուն ու յաջող երիտասարդի մը համար իր հայրը չնորհակալութեամբ և երախտագիտութեամբ յիշելէն աւելի մեծ ու պատկառազդեցիկ բան մը չը կրնար ըլլալ, վասն զի անոր խնամքը վայելած է իր անկարողութեանը ատեն և անոր բազուկներուն մէջ աճած է իր մանկութեան օրերուն:

Բարեկամ մը ունիմ, փառքի գաղաթնակէտը հասած, որ երբէք այնչափ մեծ չը թուեցաւ աչքիս, մինչև այն օրը երբ իր հօրը հետ տեսայ զինքը: Հայրը ծեր էր, կորաքամակ ու խեղճ և որդին ընդհակառակն զօրաւոր ու գեղեցիկ էր յունական չաստուածի մը չափ: Որդիական այն սէրը ու աղնածանքը, որոնցմով փրկեց հայրը կարօտութենէն, իրապէս սովորական դնահատութիւններէն շատ աւելի վեր կ'արժէին:

Սուրբ Գրական պատմութեան մէջ հայրենի և որդիական փոխադարձ սիրոյ գեղեցիկ օրինակը կայ: Յովսէփի հովիւի մը զաւակն էր. հայրն ու եղբայրները կոշտ հովիւներ էին և քաղքենի կեանքին ու սովորութիւններուն բնաւ ընտելացած չըլլալով անտարակոյս փարաւոնի պալատին ձեւակերպութիւններուն անտեղեակ էին: Յովսէփ քսան տարեկան էր վեր բաժնուած էր հօրմէն և այդ երկար ժամանակամիջոցին մէջ մեծ հարստութեան և ազդեցութեան տէր դարձած էր, աշխարհի հզօր թաղաւորութիւններէն միոյն մէջ կարեւոր դեր մը ունէր, Փարաւոնին կամքին ու սրտին բանալին ձեռքէն էր, անձնիւր ոք կը յարգէր ու կը պատուէր զանի. բայց այնչափ ազնիւ և այնչափ հարազատ բան մը կար Յովսէփի մէջ որ, միշտ ճշմարիտ և ուղիղ նկարագրի մը մէջ հաւատարիմ պահեց զինքը, որչափ քաղցր է և սխալի այն պատկերը, երբ ծերունի հայրը կորաքամակ ի խնդիր որդւոյն Եգիպտոս կիջնէ. Յովսէփ զի-

մաւորելու համար հայրը ընդառաջ կերթայ անձկութեամբ:

Պատմութիւնը կ'ըսէ, « Եւ Յովսէփ իր կառքը պատրաստեց և իր հայրը՝ Իսրայէլը՝ դիմաւորելու համար Գեեսմ ելաւ. երբ անոր դէմը ելաւ, անոր պարանոցին վրայ ինկաւ ու շատ մը ատեն անոր պարանոցին վրայ լացաւ: Եւ Իսրայէլ ըսաւ Յովսէփի, Հիմա՛ քու երեսդ տեսնելէս վերջը թո՛ղ մեռնիմ, ինչու որ տակաւին ողջ ես և Յովսէփ իր եղբայրներուն ու իր հօրը ատեն ըսաւ, Ելլեմ և փարաւոնին պատմեմ ու ըսեմ անոր, իմ եղբայրներս և իմ հօրս ընտանիքը՝ որ Քանանու երկրին մէջ էին, ինծի եկան և ան մարդիկը հովիւներ էին ինչու որ խաշանց տէր են և իրենց հօտերը, իրենց արջառները և իրենց բոլոր ունեցածը բերին: »

Արդարեւ ասկէ աւելի գեղեցիկ բան մը չէր կրնար ըլլալ, իր դիրքովը չը յանդգնեցաւ իբրեւ ժողովուրդի մը կառավարիչը՝ պատկառելի երեւնալու համար հօրը, նստելու դահուսն վրայ և ըստ այնմ ընդունելու զայն, այլ ո՛րէն պարզ, համեստ ու քաղաքավար պատանիի մը պէս, որ հայրը դիմաւորելու համար, ներկայիս մէջ կայարան պիտի երթար, ճամբայ ելաւ: Տարակոյս չկայ թէ կարեւոր գործերով զբաղած էր ան, սակայն չը կորսնցուց այն երջանկութիւնը որ պիտի զգար հօրը պատճառելիք հաճոյքէն յետոյ: Ծօղէֆ Բարբերի գաղափարով հող չէ՛ թէ որչափ անտանելի թուին մեր պարտաւորութիւնները, տակաւին կրնանք անոնց մէջ համակիր զգացում մը, սէր զնել եթէ ուզենք: Ի՛նչ որ ալ ըլլանք մեր այս կեանքին մէջ, միշտ կարող պիտի ըլլանք զգացում մը աւելցնել անոր մէջ, և ի՛նչ կ'արժէ կեանքը առանց զգացումի, ի՛նչ կ'արժեն ծաղիկները առանց շաղի պատահական շիթերուն:

Կրնայ մեծ բան մը ըլլալ նստիլ բարձրաւանդակի մը վրայ և սպասել որ հայրը առջեւը գայ. բայց անհունապէս մեծ, վեհ և սիրուն պիտի ըլլայ իջնել բարձրութենէն և հօրը ընդառաջ երթալ. մղոններով ճամ-

բայ կտրելէ վերջ, քաղաքէն շատ հեռու անոր հանդիս-
պիլը հաճոյք մըն է: Տունը՝ ճշմարիտ դրախտ մը պիտի
ըլլայ՝ հոգ չէ թէ փառաւոր դղեակ մը կամ անշուք
հիւղակ մը եղած ըլլայ, եթէ քչիկ մը շնորհալի զգա-
ցում ու սէր ունենաք դուք: Ասոնք այնպիսի բաներ
են որոնք կեանքի դառնութիւնները կը քաղցրահամեն:

Շատ նեղուած և չփոթած եմ երբ պատանիի մը
կամ երիտասարդի մը իր մօրը մասին խօսած եմ, այս
չփոթութիւնը անճարակութենէ մը առաջ չէ եկած սա-
կայն, այլ ըսելիքներս այնչափ շատ եղած են որ միշտ
խորհած եմ թէ ուրկէ պէտք է սկսիլ:

Ո՛ր ոք այնչափ սիրով և անձնութիւնութեամբ լեց-
ուած է պատանիի մը կամ երիտասարդի մը հանդէպ
քան անոր մայրը. իւրաքանչիւր ոք ծնած ու մնած
տանը գեղեցիկ մթնոլորտին մէջ շատ լաւ գիտէ թէ՝
հո՛ն սիրտ մը կայ որ սկիզբէն մինչեւ վերջը պիտի սիրէ
զինք հաւատարմաբար:

Վստահ եմ թէ ձեզմէ շատերը Գիփլինկի անոյշ ու
գեղեցիկ տղերը պիտի երգեն, որոնց մէջ մայրենի սէրը
այնչափ հմայիչ ու յուզիչ՝ կը թրթռայ:

« Թէ որ բարձր ժայռի մը վրայ կախուելու տար-
ուիմ, վստահ եմ թէ մինչեւ հոն մօրս սիրտը պիտի հե-
տեւի ինձ. օ՛հ, մօրս, սիրելի մօրս:

« Թէ որ խորունկ ջուրերու մէջ խորասուզուիմ,
դիտեմ թէ մօրս արցունքները պիտի գան վար, մինչև
յառակը ինծի հետ, մօրս, օ՛հ, սիրելի մօրս: »

Ո՛ր և է պատանի կամ երիտասարդ՝ իր մօրմէն դատ
ճշմարիտ խորհրդատու բարեկամ մը չի կրնար ունենալ.
կարգ մը աղնիւ մարդիկ իրենց յաղթական կեանքերը,
կամ այժմու բարձր դիրքերը միմիայն համբաւի անձա-
նութ իրենց մայրերուն կը պարտին:

Հուլիսքիամութիւնը՝ մինչդեռ իբրև նոր սովորու-
թիւն մը տարածուած էր ամենուրեք, Աբրահամ Լին-
քըն իր մօրը պատուէրը՝ ոգելից ըմպելիներ բնաւ չըր-
թունքներուն չը մօտեցնել՝ չը մոռցաւ:

Անգամ մը իբրև երեսփոխան Քօնկրէին անդամակցած
պահուէի իր բարեկամներէն մին կը քննադատէր զԱբրա-
համ, ցոյց տուած ժուժկալութեանը համար, կը հրաւիրէր
մասնակցիլ ոգելից ըմպելիներու սեղանին ըսելով « քու
տարիքդ ունեցող մարդ մը երբէք մօլին չըլլար անոր »:

— Այդ վախը չէ՛, ձօն, պատասխանեց Մր. Լին-
քըն, յարգելի մօրս՝ որ քանի մը օր առաջ մեռաւ.
խոստացած եմ բնաւ ոգելից ըմպելի չը գործածել ո՛ր և է
ձեւի տակ և կը պահեմ այդ խոստումը իբրեւ թէ ճի՛շդ
հիմա տակաւին տուած ըլլայի:

— Մեծ տարբերութիւն մը կայ. աւելցուց ձօն,
տղու մը՝ որ չըլլապատուած է խմողներու խռովայոյզ
խումբով մը և մարդու մը միջեւ որ տունը ազգական-
ներով կամ բարեկամներով նստած եր խմէ:

— Բայց խոստումը յաւիտենապէս անդառնալի է
վրայ բերաւ Մր. Լինքըն, և երբ մօր մը կը տրուի
անիկա ալ կրկնապատիկ նուիրական կը դառնայ:

Թէ որ բոլոր երիտասարդներն ալ իրենց՝ մօրը տուած
խոստումը յարգեն, անտարակոյս շատ մը դժուարու-
թիւններ պիտի հարթուին իրենց առջև:

Նիւ-Եօքթի նշանաւոր վաճառականներէն մին, կա-
նուխ՝ դործ վնասուելու համար այդ քաղաքը գաղած էր.
հոս հոն թափառելէ և կարգ մը մերժումներ կրելէ վերջ
կանգ առաւ գրասենեակի մը դրան առջև՝ ուր ըստ ա-
ռաջնոյն բրտութեամբ ըսուեցաւ իրեն « պէտք չունինք
քեզի »:

— Բայց ես յանձնարարական մը ունիմ բնաւ տը-
ղան, ու մինչ իր պայուսակին մէջ նամակ մը կը փնտը-
ռէր, յանկարծ գիրք մը տախտակամածին վրայ ինկաւ
թեւին տակէն:

— Ի՞նչ գիրք է այդ հարցուց վաճառականը խըս-
տութեամբ:

— Ս. Գիրք, պատասխանեց տղեկը, հպարտօ-
րէն:

— Է՛հ, ի՛նչ պիտի ընես դուն այդ գիրքով Նիւ-
եօքքի մէջ :

— Խոստացած եմ, ըսաւ տղեկը վեհանձնութեամբ,
իմ սիրելի մօրս, կարդալ այս գիրքէն մէյմէկ մաս ա-
մէն առաւօտ :

Վաճառակա՛նը՝ որ մերժած էր մանչը, փոխեց իր
գիրքը և անոր այս խօսքերը ամենէն աւելի վստահելի
յանձնարարականը նկատելով գործ մը տուաւ իր գրա-
սենեակին մէջ : Երբեմնի այս պատանին Նիւ-եօքքի ա-
մենահարուստ վաճառականներէն մին եղած է այսօր :

Իմ Երիտասարդ բարեկամներս, աշխատեցէ՛ք լաւա-
գոյն որոշումներ ընել և մանաւանդ յարգել զանոնք,
սորվեցէ՛ք մի՛շտ պահել ձեր խօսքերը, ճանչցէ՛ք ձեր
արժանապատուութիւնը :

II

ԵՐԵՄԱՍԱՐԴԸ ԻՐՐԵՒԻ ԵՂԲԱՅԻ

«Բարի եղբայր մը լինելը դիւրին բան չէ» ի գաղա-
փարին մէջ աւելի ևս պիտի դօրանանք թէ որ Ս. Գը-
րական կարդ մը պատմութիւններուն յենլով դատենք եղ-
բայրսիրութիւնը :

Աշխարհիս առաջին երիտասարդը իր հարազատ եղ-
բայրը սպաննեց և այ՛ս կը յիշեցնէ փորձութիւն մը մեզ,
որ յաճախ բազում ընտանիքներու մէջ կրնայ պատահիլ :
Նախանձու և ատելութեան ոգիով մը գերազրդուած
վերջ կուտայ Կալէն իր եղբորը կեանքին :

Յակօրի և Յսաւի պատմութեան մէջ կը հանդիպինք
ցաւի և տառապանքի, որոնք մրցումի ոգիէն, մասան-
գութեան մը խնդրէն ծագում առած են : Յակօր իր եղ-
բայրը կը խաբէ և անոր բարկութենէն ազատելու մտք,
հեռաւոր հորիզոններու տակ կը պանդխտի, որուն իբրեւ
հետեանք, ընտանեկան խաղաղ և անդորր կեանքը կը
վրդավի :

Յովսէփի եղբայրներն, նոյն այս ատելութեան
պատճառով իբրեւ գերի ծախեցին զանիկա : Յովսէփ
սակախ եղբայր անունը կարդարացնէ իր վրայ քսան
տարի վերջ երբ եղբայրները իր իշխանութեանը աշդե-
ցութեան տակ կ'իյնան, մինչդեռ հնարաւորութիւնը կու-
նենայ անոնցմէ վրէժ լուծելու, ո՛չ միայն այդ հոգին
չի ցուցնէր, այլ և ներելով անոնց, ազնիւ եղբայրու-
թեան մը հարազատ քաղցրութիւնը կընծայէ այս կերպով :

Մովսէսի և իր եղբոր Սահարոնի ու քրոջը Մարիամի
պատմութիւնն ալ գեղեցիկ պատկեր մընէ արդարեւ ճշ-
մարիտ եղբայրութեան, առաջին տարիներուն՝ մինչ եղե-
րահիւս անտուկով մը Նեղոսի ափը դրուած էր Մովսէս,
իւր փոքրիկ քոյրը կը հսկէ հեռուէն ու լաւագոյն աղ-
ջըկան մը հանձարին, քրոջական սէրն ալ միացնելով
կապահովէ իր եղբոր կեանքը, իրենց հարազատ մայրը՝
անոր իբրեւ ստնտու կանչել տալով : Մովսէս ալ ճշմա-
րիտ եղբայր մը եղաւ, իրօք փոխադարձաբար :

Տրուած այս օրինակներէն դիւրաւ կը հետեւի թէ
պզտիկ բարեմասնութիւն մը չէ՛ եթէ ո՛ւրէ մէկու մը
համար ճշմարիտ եղբայր մըն է կըսենք : Ատելութեան և
նախանձու փորձութիւնները սեծ են և ըստ հետեւորդի
մեծ պէտք է ըլլայ սէրը, անձնուրացութիւնը : Բայց որ-
չափ որ ճշմարիտ եղբայրութիւնը դժուար է գտնել աշ-
խարհի վրայ, տակաւին չը դադրիր ան ամենէն մաքուր
և ամենէն գերազնիւ կապը ըլլալէն :

Երկու երեք որոշիչ հանգամանքներու վրայ պիտի
խօսիմ խտորեւ՝ որոնք կարեւոր են իւրաքանչիւր երի-
տասարդի՝ արդարացնելու եղբայր անունը իր վրայ :
Առաջինը քաղաքավարութիւնն է : Ֆրանսացի նշանաւոր
հեղինակ մը քաղաքավարութիւնը կեանքի ծաղիկն է ը-
սած է. առնել արդարեւ այն վայրն է, ուր ամենէն աւելի
գնահատուելու և մշակուելու է քաղաքավարութիւնը
ծնողաց և դաւակներու, քոյրերու և եղբայրներու միջեւ :
Շատեր անկարեւոր նկատելով քաղաքավարութեան այս
կարեւոր հարցը, աւելորդ կը համարին զբաղիլ սոյնօրի-

նակ բաներով, առարկելով թէ՛ բաւական ժամանակ ու միտք չունին պարագլու ասանկ ջնջին բաներով: Սակայն շատ իրաւամբ ըսուած է թէ նկարագրի կազմութիւնը հարստութիւն մը դիզելուն կը նմանի, թէ որ սէթերը խնայէք, տօլարները իրենք իրենցմով պիտի կազմուին, այսպէս ալ թէ որ մինք մեր պզտիկ համարած բարոյական պարտաւորութիւնները հոգանք, անտարակոյս մեծերը շուտով պիտի կազմուին. եթէ նուազ կարեւոր համարուած առաքինութեանց հոգ տանինք, մեծերը իրենք իրենցմէ պիտի զարգանան: Քրիստոս իր խօսքերով և գործերով քաղաքավարութեան գերատիպարն է: Անդղիացի մեծ բանաստեղծ մը՝ Քրիստոս միակ ու ճշմարիտ ազնուականն է ըսած է:

Յաճախ՝ սէրը որ եղբայրներու և քոյրերու մէջ գոյութիւն ունի անոնց պզտիկութեանը ատեն, կը մարի երբ կը մեծնան, առանց զովացուցիչ անունդի մը՝ որ միմիայն կրնայ ծորիլ ճշմարիտ քաղաքավարութենէ մը: Քաղաքավարութիւնը, կ'ըսէ Տր. Ռօպըրթ Հօրթըն, կրնայ գոյութիւն ունենալ առանց սիրոյ, բայց սէրը քաղաքավարութեան բացակայութենէն շուտով կը մարի և կը չորնայ: Սիրոյ մշակութեանը նպատու շարժառիթներու տունէն զատ այլուր քիչ անգամ կը պատահինք, երբ զանց ընենք քաղաքավարութիւնը տան մէջ որ ամենէն յարմար և պատշաճ տեղն է մշակելու, դուրսը ոչինչ պիտի կարենանք ընել: Մեղք է որ եղբայրական սէրը մարի տան մէջ փոքրիկ բան մը համարելով զայն և աննշմար անցնելով անոր առջևէ:

Թէ որ իւրաքանչիւր եղբայր իր քրոջ և փոխադարձաբար իւրաքանչիւր աղջիկ իր եղբօր հանդէպ ունեցած քաղաքավարական պարտականութեանց մէջ պզտիկ շեղում մը ունենայ, շատ դժուար կըլլայ այլեւս վերահաստատել այդ լաւ յարաբերութիւնը, արուեստ մըն է դա որ անգործութիւնով շուտով կը ջնջուի և անգամ մը որ ընդհատուի, նորէն սկսիլը խիստ դժուար կըլլայ:

Օժանդակութիւնը եղբօր մը վրայ նշմարուելիք երկրորդ յատկութիւնն է: Գեղեցիկ միջադէպ մը կը պատմուի նշանաւոր Նաթիւրալիստ Լ. Էկէզիզի մասին: Իր պզտիկութեանը Զուիցերիոյ լիճերէն մէկուն ափը գտնուած իրենց տան մէջ կապէր. հայրը լճին միւս եզերքը կը գտնուէր. պզտիկ եղբայր մ'ալ ունէր որուն հետ խորհեցան իրենց հօրը երթալ: Լիճը սառած էր ու տղաքը կը քալէին անոր վրայէն: Մայրը պատուհանին առջև նստած կը դիտէր զանոնք անձկութեամբ: Վերջապէս տղաքը մէկ կամ մէկէ աւելի ոտք լայն պատռուածքի մը հանդիպեցան իրենց ճամբուն վրայ: Մօրը սիրտը հատաւ, ու մեծը ճեղքէն պիտի կրնայ անցնիլ, բայց պզտիկը լճին յատակը պիտի իյնայ խորհեցաւ: Չէր կրնար կանչել. շատ հեռու էին անոնք, ինչ կրնար ընել, միայն աղօթեց ու դիտեց զանոնք: Մեծը պառկեցաւ սառին վրայ, ոտքերը ճեղքին մէկ կողմը և ձեռքերը անոր միւս կողմը երկարած, ճիշդ կամուրջի մը պէս՝ ուրկէ եղբայրը դիւրութեամբ միւս կողմը անցաւ:

Երիտասարդի մը սառույցին վրայ իբրեւ կամուրջ պառկելու և իրմէ փոքր եղբայրը վրայէն անցնելու այս գեղեցիկ ու փոքր պատկերը լաւագոյն թելադրութիւն մըն է թէ՛ եղբայր մը իր քոյրերուն և եղբայրներուն — թէ որ ուղէ — օգնելու համար ընտանեկան շրջանակներու մէջ նմանօրինակ պատեհութիւններ կրնայ ունենալ: Արդարեւ յաճախ ազնիւ և առաքինի բան մը նկատուած է այս գեղեցիկ վերաբերումը:

Այս տողերը գրած պահուս կը յիշեմ մեծ ու փառաւոր անձնաւորութիւն մը, որ յաջող և միայնգամայն պատուաւոր դիրք մը բռնած է աշխարհի մէջ: Մինչ զարգացում մը ձեռք բերելու վրայ էր ահա, յանկարծ հայրը մեռաւ, ձգելով իր ազնիւ և շնորհալի մօրը հետ՝ բաղժանդամ ընտանիք մը պահելու հոգը: Շատ աղքատ էին ու եթէ զանոնք միշտակ ձգէր կամ միայն մօրութեանը ապաւինէր՝ անոք, անօգնական, տախի կարողանար լաւագոյն դաստիարակութիւն

բերել, բայց այս ազնիւ երիտասարդը պառկեցաւ խոհեմութեամբ և մեծ շրջահայեցութեամբ Գօլէճական դաստիարակութեան ու թշուառութեան անջրպետին մէջ։ Գրեթէ տասնևհինգ երկար տարիներ գիշեր ու ցերեկ կը գործէր անդադրում հրաժարելով նոյնիսկ կարգ մը անձնական հաճոյքներէ։ Հետզհետէ իր բոլոր քողերն ու եղբայրները Գօլէճ գրկեց, մինչև որ ամբողջ ընտանիքը կանոնաւորապէս դաստիարակուեցաւ ու երիտասարդին այս անձնութիւնը պսակուեցաւ։ Իր եղբայրներէն երկուքը Աւետարանի կարող ու վեհանձն քարոզիչներ եղած են, մէկն ալ լաւագոյն ու հանճարեղ արուեստագէտ մը դարձած է, միով բանիւ այդ ընտանեաց իւրաքանչիւր անդամները կարող ու ազդեցիկ անհատներ եղած են այսօր։ Այս ծանր բեռը անտրտունջ կը տանէր մեծ եղբայրը, շատեր իր խնայասիրութեանը վրայ կը զարմանային առանց երբէք գիտնալու թէ անոր մեծղի ուսերն ի վեր համբաւի անծանօթութեանը մէջ քոյրեր և եղբայրներ կը մագլցէին։

Այս է նաեւ իմ գաղափարական եղբայրութեան մասին. թէ որ զայս կարգացող կամ ունկնդրող ո՛ւրէ երիտասարդ ակնարկուած եղբայրը ըլլալու պատեհութիւնը ձեռքէ չի փախցնէր վստահ եմ թէ ներքին բերկրութեան մը ճառագայթը պիտի չողայ աչքերուն մէջ։

Աշխատեցէ՛ք սիրտը առոյգ և քաղցր պահել ազնիւ և ճշմարիտ սիրոյ զգացումի ճվումով։

Եղբայրներ՛ր, պարտ է ընտանեկան կեանքը աւելի քաղցրացնել, ժամանակը կանցնի, ճի՛շտ ատենն է եղբայրական յօշակապը ամրացնելու, թէպէտ յաճախ չենք տեսներ զիրար, սակայն տակաւին կրնանք ազնիւ ըլլալ իրարու հանդէպ։ Քաղցրագոյն և հարուստ պիտի ըլլայ կեանքը պահելով յիշատակը այն սիրելի կապին, որ մեր և արեւակիցներու և ամէն անոնց միջեւ կայ, որք միւսնոյն մօրը առջեւ ծնրադրած են մեզի պէս։

III

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԻՆ ՍԱՐԴԿԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Աշխարհի մէջ առանձինն ապրելու չենք։ Պէտք է՛ որ անապատականներ ըլլանք։ Մեր կեանքը պէտք է գունաւորուի ուրիշներէ ու մենք փոխադարձաբար պարտաւոր ենք ազդել ուրիշ կեանքերու վրայ կաղապարելու համար զանոնք։

Կեանքի մասին խորհած ատենն իս երբէք չենք կըրնար իմաստութեամբ քննել զայն առանց նկատի առնելու ընկերային միջավայրը. որպէսզի աղամանդի կտոր մը իր լաւագոյն ճաճանչներովը փայլի անհրաժեշտաբար կը կարծար ազդեցիկին։ Երիտասարդի մը համար ընկերային յարաբերութեանց մէջ շրջահայեցութեամբ ապրելու պարագայէն զատ զբաղելու կարեւոր հարց մը չեմ կրնար երեւակայել։

Չը պիտի խօսիմ հոս փոքր ձեւակերպութիւններու և սովորութիւններու վրայ, պիտի ծանրանամ ի մասնաւորի դէպի բարեկամներդ և մտերիմներդ ունեցած ընկերային յարաբերութեանցը վրայ։ Ընկերութիւն ըսելով կ'ըմբռնեմ բոլոր այն յարաբերութիւնները որ մէկը տան, եկեղեցւոյ, գարոցին ու շուկային մէջ ուրիշներու հետ ունի։

Մարդու մէջ նկարագրին և անոր իրական յաջողութեանը կամ ձախողութեանը վրայ ազդեցութիւն գործող պահերը զօռանքի ժամերն են, ո՛չ թէ գործի յատկացուած միջոցը։ Ստուգիւ լաւագոյն փորձաքար մըն է զբօսանքը։ Յաճախ միեւնոյն խանութին կամ պաշտօնատան մէջ երկու հոգի քով քովի կրնան նոյն գործով պարապիլ. բայց տակաւին անոնց ընկերային յարաբերութիւնները, գործի պահէն դուրս, այնչափ հեռու կրնան ըլլալ իրարմէ, որչափ ցորեկը գիշերէն։ Ուրեմն այնչափ կարեւորութիւն չունին գործի յատկացուած ժամերը մէկու մը համար, որքան զբօսանքի պա-

հերը որ ատեն մարդ կը վերերեւի իր նկարագրին ամբողջ գիծերովը: Դիւրին է ասկէ հետեւցնել թէ զբոսանքի կամ զուարճութեանց յատկացուած բարեկամներու և ընկերակցութիւններու տեսակին ընտրութիւնը խիստ կարեւոր է մարդու մը համար:

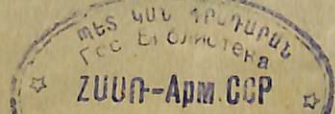
Միշտ և ամենուրեք ի մեզ լաւագոյն զգացումներ արթնցնող բարեկամներու կրնանք պատահիլ, կրնանք հանդիպիլ մեզ սիրող անձերու որոնք պատրաստ են մղելու մեզ լաւագոյն գործեր կատարելու մէջ: Ասոր հակառակ շատ դիւրին է նաև բարեկամութիւն հաստատել այնպիսիներու հետ, որոնք մեր նկարագրին կազմութեանը մասին բան մը չը պիտի ընեն, շատեր պիտի շողոքորթեն և այնպէս պիտի սորվեցնեն մեզի թէ՛ այլոց նկարագրի կազմութեանը մասին անհող և անտարբեր գտնուիլը սխալ մը չէ: Յաճախ մեր սխալներուն և զանցառութիւններուն աչք գոցող մարդոց հետ տեսնուիլ կը փորձուինք. հոգ չէ՛ անոնց համար թէ մենք կիսանք օրըստօրէ աղնութեանէ, ասիկա վտանգ մըն է արդարեւ շատերու համար: Զգուշացէ՛ք ուրեմն մտերմիկ յարաբերութիւններ մշակելէ անոնց հետ՝ որոնք փոխանակ բարձրացնելու միշտ դէպի վար քաշկռտելու ընոյթը ունին: Երիտասարդ մը լաւ հասկնալու է թէ՛ ընկերային գէշ յարաբերութիւնները չեն միայն որ կ'աղարտեն մարդուն նկարագրը, այլ այն ցոյի և յիմար ըմբռնումը՝ կեանքը ուտել խմել սահմանուած նկատելն ալ կործանարար է իսկապէս:

Կը կարօտինք այն տեսակ մարդոց որ մեզի հետ միշտ մեզի մօտ ապրելով լաւագոյն հետք մը ձգեն մեր վրայ. երբ ազնիւ, առաքինի բարեկամներ ունենանք լուրի ու մնայիկ անոնց ազդեցութիւնը պիտի կրենք, մեր խօսակցութեան ոճին վրայ անոնց ներգործութիւնը պիտի զգանք, անոնք՝ իրերը դիտելու և քննելու ուղիղ ճամբայ մը պիտի ցուցնեն մեզ և այս մեծ չափով նոյն իսկ: Հոգեկան տեսակ մը հոտ պիտի ձգեն մեր վրայ, որուն ճշգրէրիտ բացատրութիւնը տալ կարելի չըլլար թէ և, սակայն կը զգանք անմիջապէս երբ ուրիշներու հետ յարաբե-

րութեան կը մտնենք: Զե՛նք կրնար անշուշտ ուրանալ թէ՛ մարդիկ կան որոնց երբ կը պատահինք, կը տեսակցինք, մտածումներուն, զգացումներուն գիտակ կըլլանք մեր հեռանալէն յետոյ ճշմարտապէս համոզուած կըլլանք թէ բարձրացած ենք և ներշնչուած իրապէս, որպէս թէ վարդանոցէ մը կամ մանիշակներու ածուէ մը շնչած ըլլայինք: Շատեր ալ կան որոնք բոլորովին տարբեր տպաւորութիւն մը կը թողուն մեր վրայ, թէպէտ ասոնց ինքնութիւնը կարելի չըլլար ճանչնալ անմիջապէս, օակայն կը զգանք ի վերջոյ և այն ատեն լաւագոյն յիշողորտի մը մէջ ապրելու համար կը հեռանանկ անկէ:

Մարդոց մեծ դասակարգ մը կայ, ասոնք ի բնէ չար չեն, սակայն կեանքի մասին ունեցած ըմբռնումներն բարձր չէ՛: Ամենէն կարեւոր հարցերու մասին թեթեւամտութեամբ, անտարբերութեամբ կը խորհին և կը խօսին: Ասոնց կեանքը խկապէս անասնական է: Միայն կը հետաքրքրուին հացով, ջուրով և հագուստով. հոգեկան և մտաւորական խնդիրներով ո՛չ մէկ ժամանակ կը զբաղին և հետեւաբար չունին բարձր գաղափարականներ, հոգւոյ վսեմութիւն: Ազնիւ երիտասարդ մը եթէ կուզէ գեղեցիկ ու փառուն դիրք մը շինել իրեն համար պարտաւոր է զգուշութեամբ Բրիտոնէսավայել կեանքով մը ապրիլ:

Երիտասարդի մը ընկերային յարաբերութեանց մէկ ուրիշ կողմը կայ, որուն նկատմամբ կուզեմ աւելի ծանրանալ: Երիտասարդներէն շատեր ընդհանրապէս մեծ քաղաքներ կերթան յաջողութիւն մը, ընկերային դիրք մը ձեռք բերելու իբրև մեքենապէտ, վաճառական, փաստաբան, բժիշկ կամ ատամնաբոյժ և այնչափ կը նուիրուին այդ զբաղումներուն՝ որ չեն ուզեր ըստ արժանւոյն հաճելի յարաբերութիւններ հաստատել և մշակել՝ զիրենք չըջապատող ազնուական անձանց հետ: Պարոն-նե՛ր, յիշելու էք թէ ձեր պարէնը ճարելու համար չէ՛ որ միայն մեծ քաղաքներ կերթաք, գիշեր ցորեկ գոր-

ծելու նպատակաւ չէ՛ որ քաղաքներու մէջ կը մտնէք, կերթաք կեանք մը շինելու հոն։ Ամէն մէկ օրուան երջանկութիւնը կամ ապերջանկութիւնը, զուարթութիւնը կամ տխրութիւնը, յաջողութիւնը կամ ձախողութիւնը, բարձրացումը կամ անկումը, ժպիտը կամ արցունքը, սէրը կամ ատելութիւնը, բարի տրամադրութիւնը կամ չկամութիւնը թելեր են որոնցմով ձեր կեանքը կը հիւսէք, ուստի անհրաժեշտ են անոնք։ հետեւաբար անտարբեր գտնուելու չէք անոնց մասին։ Կոչուած էք կազմելու անձնաւորութիւն մը, մարդ մը և դիտնալու արժանի միակ բանը սա՛ է թէ ի՞նչ տեսակ մարդ մը կը օրհնէք։

Թէոտոր Բարբըր սովորութիւն ունէր սա՛ իմաստալից բացատրութիւնը գործածելու «երջանկացնելու հաճոյքը»։ Ես ալ իմ մասիս կը խորհիմ թէ կեանքի մեծագոյն ուրախութիւնը և նպատակը կը պարունակէ այս տողը. եթէ մէկը այդ նպատակաւ կուզէ ապրիլ, իր կեանքը տարիներու ընթացքին մէջ աւելի ևս պիտի զուարթացնէ։ Գրագիտուհի մը որ իր կենդանութեանը սէր էր համակ, այս բացատրութեան վրայ յենլով կը գրէր «Նա որ իր ընկերներուն բարօրութեանը, երջանկութեանը կ'աշխատի, ուրախութիւնով շրջապատուած պիտի գտնէ զինքը, մեծ լոյսի մը նման՝ որ ներս պիտի թափանցէ մաքուր օդի պէս»։

Գութի կամ մարդասիրութեան վրայ չեմ ուզեր խօսիլ հիմա, ուրախացնելու հաճոյքը բոլորովին տարբեր բան մըն է։ Մէկը որ կը սիրէ այսպէս ապրիլ, խօսքով ու դէմքով բարեացակամ ըլլալու է ուրիշներու համար ալ։ Ամենափոքր բանի համար անտարբեր չը պիտի ըլլայ, հագուստները, սովորութիւնները, խօսքերը և վերջապէս ամէն բան իր շուրջը հաճոյք և ուրախութիւն պէտք է սփռեն։ Բոլոր դիտողներուն համար պէտք է գեղեցկութիւններ և շնորհներ հայթայթէ, խիստ փոքրիկ նուէրներ կրնան ըլլալ, լուսանկար մը, գիրք մը, ծաղիկ մը և կամ գաւաթ մը պաղ ջուր՝ զովացուցիչ և սիրտիկէն խոնջած սրտերու։

Պէտք է քաղաքավար ըլլալ, պէտք է ժպտիլ խօսելու ատեն։ Նոյն իսկ հո՛ն ուր պէտք չէ՛ խօսիլ շատ անգամ, ո՛չ միայն ծանօթներու այլ և օտարականներու հանդէպ այսպէս վարուելու է։ Կին մը այնչափ ազնիւ էր որ ժպիտ կը ճառագայթէր հոն՝ ուր կը կոխէր. իր «բարի լոյսը» նախաճաշի սեղանին վրայ կարծես թէ նոր օրուան մը արշալոյսն էր որ կը ծագէր։ Միայն կիներու յատուկ չէ՛ այս դիրքը, այրերուն ալ կը պատշաճի անշուշտ։

Եթէ մէկը կուզէ ազդել ուրիշներու կեանքերուն վրայ անդիմադրելիօրէն, պէտք է այս հոգիով ապրի։

Մարդ մը թո՛ղ չըօէ թէ ժամանակ չունի այսպիսի բաներու համար, եթէ ժամանակ ունի ապրելու, ժամանակ ունի և ապրելու ուղղութեամբ ու երջանկութեամբ։

IV.

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԸ ԵՒ ՍԷՐԸ

Շատ դիւրին է կատակել ու խնդալ սիրոյ և սիրողներու վրայ, սակայն ըստ իս անիմաստ բան մը չը տեսնուի սիրելուն մէջ։ Սէրը՝ մարդկային կեանքի գերագոյն զուարթութիւնը, հաճոյքն է. ու նա՛ որ իբրեւ սիրող կիյնայ՝ իր երկրային կեանքի մեծագոյն պատենհութիւնը, արթօնութիւնը կորսնցուցած կը նշանակէ, ու այն ատեն զժբախտաբար ոչի՛նչ կրնայ այդ դառն կորուստը դարմանել։

Բազմաթիւ երիտասարդներ ըստ պատշաճի չեն խորհիր թէ ոչ ոք բարոյական իրաւասութիւն մը ունի՝ ամուսնանալու պարագայէն զատ աղջիկ մը հետապնդելու. նպատակս չէ՛ մատնանշել և այսպէս ալ այն բարեկամութիւնը՝ որ ընկերսիրութեան պարզ և անկեղծ ոգիով մը լեցուած կրնայ երիտասարդ մը ունենալ կիներուն հետ, ճշմարիտ սէ՛ր պէտք է արդարեւ միացած ըլլայ

բարեկամութեան հետ, ցաւ ի սիրտ սակայն այդպէս չենք տեսներ:

Շատեր բուռն թափով մը կը բռնունուն սիրոյ հետ, բան մը որ իրենց ազնիւ և վեհանձն զգացումները կը բթացնէ յաճախ, որով բարձր, ազնիւ, գաղափարական և ներշնչող սիրոյ մը հանդէպ անզգայ և անտարբեր կը մնան ի վերջոյ, վասնզի իրենց մտաւոր ու բարոյական կորովը կորսնցուցած կըլլան:

Ուրիշ շատեր ալ կանանց հետ գէշ և անբարոյական ընկերակցութիւններ հաստատելով անկարող կըլլան ու բոլորովին անյարմար՝ ազնիւ և անկեղծ սիրողներ ըլլալու, ներքի չէ՛ որ ո՛րեւէ մարդ՝ կին մը կամ աղջիկ մը խաղալիք նկատելով, իր անձնական քմահաճոյքին համար ժամանակ մը փայփայէ և ապա մէկդի ձգէ իբրեւ պուպրիկ մը կամ ժամանակաւոր առարկայ մը զբօսանաց: Ճշմարտապէս սիրող մը բոլոր կիներուն համար ալ պէտք է մաքուր սէր և անկեղծ զգացումներ տածէ: Ոմանք միտքերնին կապականեն մեղսալից խորհուրդներով և իրենց երեւակայութիւնը, յիշողութիւնը կը լեցնեն տուփալից և անմաքուր պատկերներով, ու այս պարագային այն ազնիւ աղջիկը՝ որուն կը հետապնդեն, իրենց գէշ խորհուրդներուն կամ յուզումներուն երբ գիտակ ըլլայ տարակոյս չկայ թէ զգուանքով երես պիտի դարձնէ և հեռանայ իրենցմէ. այս կարգի երիտասարդները ո՛չ մէկ տեղ յաջողութիւն պիտի կարենան գտնել, վասնզի իրենց սուր հոտառութիւնով այս զգայամոլներէն պիտի քաշուին բոլոր պատուաւոր աղջիկները:

Մաքուր պահէ՛ սիրտդ և միտքդ, առողջ մարմինդ և մաքուր ու յստակ կեանքդ, այնպէս որ երբ սէրը բաժախէ լանջիդ տակ, կարենաս առանց կարմրելու գաղտնի կեանքի մը վերջիշունքն՝ համարձակութեամբ նայիլ այն ազնիւ աղջկան աչքերուն որ քու սիրոյդ և հիացումիդ առարկան է և որուն պարկեշտութեամբ կարենաս զրուցել և յայտնել անկեղծ սէրդ:

Կարծեմ շատեր չեն կրցած ըմբռնել կնոջ մը կամ աղջկայ մը հանդէպ եղած թշնամանքին. նախատինքին ամբողջ իգական սեռին պատկանիլը, ի՛նչպէս որ կնոջ մը կողմանէ գործուած յանցանք մը զգուցիկ կը նկատուի, նոյնչափ այսպանելի է նաև յանցանք մը որ կը գործուի այր մարդէ մը կնոջ մը հանդէպ:

Ուղիղ չէ՛ բռնադատել աղջիկ մը որ մեզ սիրէ և մեզի հետ ամուսնանայ անպատճառ. պէտք է անոր արժանապատուութիւնը, նախասիրութիւնը, զգաստութիւնը և պարկեշտութիւնը նկատի առնել, մարդկային ընկերութեան մէկ զարմանալի սխալն է ներել և աչք գոցել այր մարդուն անբարոյականութեանը ու պատժել միմիայն կինը նոյնօրինակ պարագաներու մէջ հանրային դատաստանով: Համակրութենէս մղեալ, ո՛վ սիրելի երիտասարդ բարեկամներս, կ'ստիպուիմ ըսել թէ չկայ մեղք մը որ երջանկութիւնը եղծանէ որքան կանանց պատուոյն հանդէպ գործուած յանցանք մը: Կնոջ պատիւը քաղաքակրթութիւնն է ինքնին, տան և մարդկութեան խորանն է անոր սիրտը ու մէկը չը կրնար այդ սեղանին վրայ տարածել իր պիղծ ձեռքերը առանց ցաւառիթ հետեւութեան մը: Աստուած եթէ չը հատուցաներ այսօր կամ վաղը, գիտցիր վստահաբար թէ պիտի հատուցանէ անպատճառ:

Դէպի բարի կին մը սիրով լեցուիլը և նուիրուիլը սրտանց, նոյն իսկ սիրող մարդուն կեանքին վրայ այնպիսի լաւագոյն ազդեցութիւն մը կը ձգէ որ գնահատելը արդարեւ շատ դժուար կ'ըլլայ:

Հէնրի Պիշըր կըսէ թէ բազմաթիւ մարդոց համար սէրը ջրհորի մը պէս է, որուն կը դիմեն երբ ծարաւի են ու իրենց առօրեայ պէտքերուն համար բիւրեղ գանձը կը քաշեն և վերստին կը դարձնեն ի գոհացումն ուրիշ կարօտութեանց: Բայց սիրոյ տեսակ մը կայ, աղբիւրի նման յորդ որ պարանի կամ անիւի պէտք չունի քաշուելու համար, միշտ լեցուն է, ամէն եղանակի մէջ գիշեր ու ցօրեկ կը հոսի, փայլելով, կարկաչելով, միշտ

լիառատ, յառաջ բերելով իր գանձը ո՛չ թէ միայն դոյլի մը պարունակութիւնովը կամ պէտք եղած չափովը այլ իր լեցուն կեանքին համեմատութիւնովը: Այսօրինակ սէր մը ամբաստաք օրերուն այսինքն յաջողութեան մը պարագային չը ցամքիր, ո՛չ ալ կը սառի ցրտասարսուռ ձմրան մէջ՝ աղքատութեան կամ դժբաղդութեան հետեւանքով: Մէկը որ կը սիրէ ճի՛շտ այս սէրով կամ կը սիրուի փոխադարձաբար այսպէս, կրնայ գիտակցութիւնը ունենալ թէ հասած է Տանտէի և Բէթրարքի ազնուացուցիչ և ներշնչող սիրոյ գիրքին:

Մէտհէսըն՝ սիրոյ համար կեանքի մոգական աղբիւրն է ըսած է: Սէրը՝ արդարեւ այն միակ բանն է, որ օր-ըստօրէական աճուսի մը պէտք չունենար. մեր մէջ ուրիշ շատ բաներ կ'աճին և կը մաշին, բայց սէրը մի՛շտ կը մնայ: Մեր երիտասարդութենէն ի՞նչ պիտի մնայ մինչեւ ծերութիւն. առողջութիւն, համբաւ, ո՛յժ, ֆիզիզական գեղեցկութիւն, ասոնք ամէնն ալ գրեթէ մէկ օր միայն կը տեսնեն. բայց սէրը իր երիտասարդութեան շաղը կը պահէ մի՛շտ թարմ և մի՛շտ դալար: Երիտասարդներու և աղջիկներու որչա՛փ սէրեր տեսած ենք, որոնց առտուան հրայրքը իրենց կեանքի իրիկուան ստուերներուն մէջ կը մնայ լուռ, պտհուած նոյն զգացումներով և նոյն կիրքով օծուն:

Սիրտը չը ծերանար, օրերուն և տարիներուն հոլովումով, կրնայ ժամանակին ընթացքին ցաւեր, նեղութիւններ ունենալ, բայց ժամանակը չը ծերացնէր սիրտը, անիկա աղեղեցութիւն մը չի կրնար բանեցնել սրտին վրայ, տեսուղութիւնը կրնայ տկարանալ, լսողութիւնը կրնայ ծանրանալ, այտերը կրնան թօշտիլ ու կորսնցնել իրենց գեղն ու հրապոյրը, բայց ո՛չ, ո՛չ երբէք սրտին վրայ: Սրտէն կրնան փոթորիկներ անցնիլ, բայց սէրը չեն կրնար խորտակել անոնք. անցնող տարիները չեն կրնար ձգել սիրտը, սրտի բլթակներուն վրայ «հո՛ս գիշեր չկայ» զբրուած է:

Սէրը նուիրական բան մըն է ու սէրը չը կեցած տեղը՝ երբ այնպէս կը կեղծենք թէ գոյութիւն ունի անիկա,

ամենէն մեծ անպարկեշտութիւնը գործած կըլլանք, կատարեալ պարզութիւնը և անկեղծութիւնը պէտք է զանազան առիթներու մէջ մարդուի:

Թէ որ մէկը աշխարհային կամ յաւիտենական երջանկութեան յարգը գիտէ, մինչեւ որ իր սիրտը աղնիւ և բարի սիրով մը չը յորդեր, թո՛ղ չը սիրէ ո՛ր և է աղջիկ մը: Երջանկութիւնը պիտի աւելնայ աշխարհի մէջ թէ որ այր մարդը օրէ կի՛նը անկեղծութեամբ ինչպէս կը պահանջէ կնոջ անբռնաբարելի պատիւը:

V

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԸ ԻՐԵՒ ԱՄՈՒՍԻՆ

Մեծագոյն երջանկութիւնը չի կրնար ամուսնական կեանքը հեշտին ընծայել առանց գաղափարականի մը և առանց ճշմարիտ ու հարազատ զգացումներու առն և կնոջ կողմանէ ի հանդէս բերուած:

Փոխանակ գաղափարային սիրոյ՝ իրապաշտ գրականութեան մասին, մեր օրերուն շատ բան ըսուեցաւ. բայց այնպէս կը նկատեմ թէ այդ վարկպարազի խօսքերուն չըջանը անցաւ և գաղափարի տեղատուութիւնը լիովին կատարուեցաւ:

Իրապաշտ գրականութիւնը կը վանէ բոլոր այն աղնիւ յարաբերութիւնները, որոնցմով տուն մը իրապէս կը գեղեցկանայ և նուիրական կը դառնայ, ու փոխանակ ասոր ընտանեկան կեանքը պարզ իջեւանի մը, ճաշասրահի մը կամ ուրիշ բառով տեսակ մը գլխալի կը վերածէ:

Մեր օրերուն Ռիչարտ Ուէսթըն կիլտըր՝ աշխարհէն ամուսնական ապերջանկութիւններ պիտի նուագին, ըսաւ, եթէ այր և կին նոյն եռանդով կարդան մեծ բանաստեղծութիւններ ի՞նչ եռանդով որ կը կարդան այսօր լրագիրները անոնք: Մր. կիլտըրի կարծիքով մեծագոյն

բանաստեղծութիւնները գաղափարներ են : Անոնք մարդկային կիրքերն ու զգացումները գաղափարականացնելու աստիճան առաջ կ'երթան ու Մր. Կիւրոյը կը խորհի որ այդ և կին զգացումներու մաքրութեան ու լայնութեան կը կարօտին և այդ ալ ձեռք կրնան ձգել միմիայն գեղեցիկ գաղափարներ ներշնչելով : Բանաստեղծութիւններու ընթերցումը պիտի կատարէ այդ դերը, կը խորհի նա :

Բայց, բան մը որուն կը կարօտինք՝ բանաստեղծական կեանքով ապրելն է, փոխանակ բանաստեղծութիւն կարդալու :

Մենք կը կարօտինք բանի մը որ մեր իւրաքանչիւրին ուսերուն վրայ դրուած բեռը հեշտին ընծայել տայ, ու առօրեայ մեր խառնաշփոթ գործերուն մէջ աւելի հաճոյք և ներդաշնակութիւն լսել տայ մեզի : Ամուսնական կեանքը պայծառացնող և գաղափարականացնող միակ ելքիմին սէրն է ու մենք այդ սիրոյն կը կարօտինք :

Եթէ ազնիւ ու չէնչող բոյն մը կը դարձնէք ձեր կողմանէ տունը վստահ եղիք թէ ձեր կիները աւելի պիտի երջանկացնէք և բոլորով սրտիւ ձեզի պիտի քաշէք զանոնք :

Կին մը՝ որ անբան անասուն մը չէ՝ տարիներու երկար ընթացքին մէջ չի կրնար իր անկեղծ և հաւատարիմ վերաբերումը պահել դէպ ամուսինն առանց չնջելու տան մէջ ճշմարիտ և սուրբ սէր մը :

Երբ ազնիւ կին մը կ'ամուսնանայ, չէ թէ խոհարար մը, սենեկապետուհի մը կամ տնտեսուհի մը առնելու մտօք է. բառին լայն ու ընդարձակ իմաստով Տիկին մը կառնէ, ու միմիայն լաւագոյն և անկեղծ վերաբերում մը կարգարացնէ ամուսնական կեանքին մէջ տիկին մը առնելը :

Դժբախտաբար դիտուած է որ շատեր իբրեւ խաղալիք մը նկատելով կնոջ սիրտը կուզեն զօռնուել, ժամանակ անցնել անոր հետ, բան մը որ գլխովին սխալ է. կամուսնանան պարզապէս տաք կերակուր պատրաստող մը, գուլպաները, զգեստները չիւնող և մաքրող մը գըտ-

աղու, կարուհի մը կուզեն փնտռել կնոջ մէջ : Պէտք է գիտնալ սակայն թէ ո՛չ մէկ ճշմարիտ աղջիկ կուզէ այդ տեսակ պարագաներու տակ կին ըլլալ : Կը փափագին այնչափ մաքուր և անաբառ տեսնել ամուսնոյն սիրտը՝ որուն՝ երբ Աստուած նայի, « իրապէս բարի է » ըսէ. ինչպէս նախամարդուն և իր ստեղծած բոլոր արարածներուն համար ալ ըսաւ առաջին օրերուն : Անոնք չե՛ն ցանկար որ իրենց գեղեցկութեան համար ձեռքերնին խնդրէք, տեւէ՛ք գրագիտուհի մը ի՛նչ կը գըրէ. « Գեղեցիկ եմ և մատղաշ, սակայն վարդ այտերս գիտցիր որ պիտի թօշնին օր մը, պիտի սիրե՛ս զիս այն առնէն, պիտի սիրե՛ս նոյն իսկ իմ տերեւածափիս մէջ : » Անոնք հաստատապէս գիտեն թէ իրենց հարսնութեան առաջին օրէն իսկ դրախտի կամ դժոխքի ճամբան կը բռնեն, կը փափագին որ իրենց շուրջ բարին ու ճշմարիտ տեսնեն հանապազ և առօր փոխաբէն պատրաստ են իրենց կեանքը զոհելու սրտիդ վրայ. պատմութիւնը լեցուն է անձնուէր կիներու դիւցազնական պատմութիւններով : « Եթէ, կ'ըսէ վերը յիշած գրագիտուհիս, չե՛ս կրնար նուիրուիլ բոլորով սրտիւ ու եթէ իբրեւ պարզ դերձակուհի մը և խոհարար մը կը նկատես կինը կրնաս նոյն իսկ ամենափոքր վարձքով աշխատող սպասուհի մը գտնել քեզի համար. այդ ըմբռնումով և գաղափարով առ յաւէտ չես կարող կնոջ մը սիրտը գրաւել և անոր կեանքը քուկիդ հետ խառնել : »

Ընտանեկան կեանքը որպէս զի մշտապէս խաղաղութիւնը ապահովէ պէտք է գտնել ճշմարիտ կին մը և անդամ մը որ կը գտնէք ընտրելով զանիկա ձեզի կին, պատրաստ ըլլալու էք նոյն իսկ զոհուելու անոր համար, պէտք է աղջկայ մը շնորհալի սրտին նայիլ ու ո՛չ թէ անոր գեղանի դէմքը փնտռել. անիկա միւրթարիչ, օգնական, խորհրդակցան ու միեւնոյն ժամանակ ձեր բարեկամը պիտի ընէք, ուստի կ'արժէ որ ամենէն մեծ խոհեմութիւնը ու շրջահայեցութիւնը ունենաք այս ընտրութիւնը ընելու առթիւ :

Շատեր իրենց ամուսնական կեանքի երջանկութիւնը ապահոված պիտի ըլլային թէ որ նոյն տէրը, քաղաքավարութիւնը և յարգանքը պահէին հանդէպ տիկնոջ ինչպէս որ իրենց երիտասարդութեանը կամ նշանախօսութեանը օրերուն ցոյց կուտային իրարու:

Ժամանակաւ Մասաչուսէթի մէջ հին տուն մը կը բնակէի, դրացիներս այդ տան երբեմնի բնակիչներէն միոյն մասին հետեւեալը կը պատմէին ինձ, որ տեսակին մէջ գերազանցապէս բանաստեղծական էր:

«Ամէն հինգշաբթի, ճաշէն յետոյ այս երիտասարդը վայելչապէս հագուելով իբր թէ հարսնիքի մը կամ ընտանեկան երեկոյթի մը հրաւիրուած ըլլար, չըլագայուածեան կենէր, ապա տուն դառնալով խորհրդաւոր շնչով մը կը հնչեցնէր դրան զանգակը, կինը՝ կազմ ու պատրաստ, իր գեղեցիկ արդուզարդովը պնդուած, ամենայն քաղաքավարութեամբ ընդ առաջ ելնալով կը հիւրընկալէր ամուսինը, ինչպէս երբեմն կընէր իր նշախօսութեանը օրերուն. յետոյ զոյգը սրահ ելնալով հաճելի կերպով կ'անցնէր այդ իրիկունը: Ո՛չ մէկ կարեւոր պատճառ արգելք կրնար ըլլալ այդ գեղեցիկ ու սիրուն պահերը յետաձգելու: Դրացիները՝ անոնց այս զարմանալի սովորութիւններուն գիտակ՝ երբ չարաթուան այդ օրը, անոնց սրահի պատուհաններէն կը տեսնէին լոյսը որ դուրս կը պոռթկար, երբէք չէին կանչեր, վաշտի գիտէին թէ անոնք սիրոյ երջանիկ երազներու մէջ կապէին ուրախութիւնով:

«Տարիներ յետոյ այրը մեռաւ, կինը անձամբ պատմեց ինձ զայս և ի յուշ այդ գեղեցիկ օրերուն սիրոյ քաղցր անձրեւ մը կը թրջէր անոր աչքերը:

Այս օրինակ սէր մը երբ գոյութիւն ունենայ տուններու մէջ վստահ եմ թէ երջանկութիւնը հո՛ն պակաս պիտի չըլլայ:

Ամենէն աւելի հրապուրիչ ու գեղեցիկ պատմութիւններէն մին կուզեմ առաջ բերել հոս հոշակաւոր գրադէտ ու զրագիտուհի Տէր և Տիկին Ռօպըրթ Պրաուսինկի մասին:

Քիթօրթ. Հօվըրթ կըսէ թէ ո՛ւր որ կոխեց, ի՛նչ բանի որ դպաւ Տիկին Պրաուսինկ իր ամուսնոյն համար կը մեծնար և նուիրական կը դառնար: Երբ քանի մը տարիներու բացակայութենէն վերջ Պրաուսինկ կը դառնար իր երկիրը, կայցելէր յաճախ ա՛յն եկեղեցին՝ ուր պսակուած էին և հո՛ն կենալով հանդարտիկ կը համբուրէր ականածանքով այն քարը՝ որուն վրայ իր կէսը՝ կեանքին լոյսը՝ կեցած էր երբեմն, և տարիներ վերջ երբ կեանքի այդ լոյսը բաժնուած էր իրմէն, նա՛՛ ամէն սեպտեմբեր 12ին նոյն այդ արարողութիւնները կուգար կատարելու բարեպաշտութեամբ, իրիկնամտի լուրթ մը՝ շուշին մէջ անցորդները այս ալեւոր մարդուն ծնրադրելը կը տեսնէին պահ մը ժամուն խորհրդաւոր լռութեան ու մթութեան մէջ: Իր ամուսնութենէն վերջ ո՛չ մէկ անգամ բացակայած է Պրաուսինկ Տիկնոջ քովէն: Տունին կամ պատահական ճամբորդութեանց մէջ մի՛շտ միասին էին. յաճախ հիւանդ և անկարող անոր մօտ գտնուելու՝ կը խնամէր զայն տակաւին կանացի փափկութեամբ մը, զուարթացնելով քաղցրագոյն պատմութիւններով ու երգերով երբ վատառողջ էր նէ: Առաւօտները կանուխ անկողնէն ելնելով պարտէզ կիջնէր Պրաուսինկ հոռաւէտ ծաղիկներէ և կոկոններէ փունջ մը կազմելու և անոր անկողնոյն սնարը դնելու: Իր բոլոր մտածումները, հոգերը կնոջ նկատմամբ էին, կուգէր անոր ուրախութիւնը բազմապատկել, անոր գեղեցիկ աչքերը լոյսէն պաշտպանելու համար սենեակին պատուհանին վրայ միքայի պզտիկ թերթ մը անցուցած էր և այնպէս կարգադրած էր որ լոյսին ճաճանչներն իյնալով վար կը խաղային մեղմօրէն սեղանին վրայ:

Վերջին իրիկունը իր կեանքին՝ «լուկ հին տեսդ մըն է կըսէր Տիկին Պրաուսինկ իր ամուսնոյն, այնչափ զօրաւոր չէ՛ նոպան՝ որչափ ունեցայ երկու տարի առաջ, վստահ եմ թէ շուտով պիտի ապաքինիմ:» Երկուքն ալ յետոյ խօսեցան այսպէս ամբան և յաջորդ տարիին մէջ իրենց ընելիք գործերուն վրայ:

համար, այսպէս ալ, ստիպուած եմ հաստատելու թէ չեմ ճանչցած երբէք իրական արժանիք ունեցող ո՛րեւէ տեւական ծառայութիւն մը որ կատարուած ըլլայ պրօնային անկանոններու և գաղտագողի գործողներու միջոցաւ:

Շատեր ալ կան որ յաճախ կարգարացնեն ղիրենք առարկելով թէ անհրաժեշտ չէ՝ բարի Բրիտանեաներ ըլլալու համար անպատճառ եկեղեցիի մը կապուիլ, թէ որ վայրկեան մը ընդունինք զայդ, տակաւին հետաքրքրական պիտի ըլլայ ցուցնել թէ Բրիտանեական ուսուցումը և Բրիտանեութեան ընդարձակած ալ ազդեցութիւնը, նոյն իսկ եկեղեցիէն հեռու ապրող անձանց կեանքին վրայ բարի ազդեցութիւն մը կը գործեն և ասոնք ալ գոյութիւն ունեցած են, ճառագայթած են միմիայն եկեղեցիներէն, վասն զի չե՛ն տեսնուիր այն տեղերը ուր Բրիտանեութիւնը ամրապէս հաստատուած չէ՛: Վատ բան մը չէ, անհաճոյ և ամարդի բան մը հաւատալ Աստուածային ազդեցութեան և Բրիտանեական կրօնին ու տակաւին այդ ներդրածութիւնը ուրիշներէ սպասել, առանց երբէք ուղղակի ազդուելու եկեղեցիէն, այդ բնութեան վրայ ձգել ճշմարիտ և վեհանձն ու Բրիտանեայ մարդու գործ չէ՛:

Մէկը կրնայ բոլոր ճշմարտութեանց հաւատալ ու տակաւին Բրիտանեայ չըլլալ, Բրիտանեական կրօնի ամենէն կենսական ոգին՝ ճանչնալ, սիրել ու հնազանդել է Բրիտանի, մեր ծառայութիւնները դիւցազնական ցոլք մը կառնեն որովհետեւ չէ՛ թէ մարդոց՝ այլ Բրիտանի անունով կրնանք:

Սկովտիայ թագաւորներէն Ռօպերթ Պրիւս անգամ մը ծպտեալ իր երկրին զանազան կողմերը չըլելէն չափազանց յոգնած. թրշած, անօթի ու ծարաւ պատուարան մը կը փնտռէր, վերջապէս հիւղակէ մը՝ յորում ճշմարիտ Սկովտացի պառաւ մը նստած էր միայնակ՝ ներս մտնելով «օտարական մըն եմ և ճամբորդութեան ելած եմ» ըսաւ:

— Ի՞նչո՞ր ճամբորդները մեկու մը սիրոյն համար ողջ ըլլան բարի գան, ըսաւ, ծերը:

— Ո՛վ է այդ մէկը, վրայ բերաւ թագաւորը, որուն անունովը բոլոր ճամբորդներն ալ այդչափ շնորհակալութիւնով կ'ընդունին:

— Մեր արդար թագաւորը՝ Ռօպերթ Պրիւսն է, աւելցուց կինը:

Թագաւորին սիրոյն համար իր դուռը միշտ բաց ձգած էր ծերունին, որչափ աւելի մենք այս դարուն մէջ պատրաստակամ պէտք է գտնուինք, այնպիսի դարու մը մէջ մանաւանդ որ ուղղակի Բրիտանիէ կը ներշնչուի, դարու մը՝ յորում գրականութիւնը, արուեստը և քաղաքակրթութիւնը Բրիտանեական մաքրութեան մը և բարձրացման մը դրոշմը կը կրեն:

Մեծ սխալ մըն է իրապէս բարի ըլլալով հանդերձ արտաքին երևոյթով մը և ձեւերով չը ցուցնել այդ բարձրութիւնը ամէկտեղութեամբ: Յաճախ ներքին մտղէն աւելի քիչ մը տարբեր կուղեն երեւիլ մարդիկ իրենց դրսերեւոյթով: Սխալ մըն է ասիկա, պէտք է միանալ Բրիտանի և առ այս երբէք վերապահումներ պէտք չէ՛ ցուցնէք:

Մեր հանապազօրեայ կեանքը իր պատեհութիւնները և խնդրանքները ունի բարութեան գործերու համար և մենք այդ փառքին չե՛նք կրնար հասցնել մեր անձեռը առանց Բրիտանի նուիրուելու:

«Եթէ, կըսէ Բրիտանի, ո՛րեւէ մարդ դաւանի զիս մարդոց առջեւ, ես ալ զանկա պիտի դաւանիմ Հօրս և Ասոր հրեշտակաց առջեւ»: Փորձառութիւնը կը ցուցնէ թէ առանց այս կրօնային միութեան մարդու մը բոլոր բարի տրամադրութիւնները դէպի Բրիտանեութիւն առնալէք պիտի մնան, նա մանաւանդ այս միջոցին երբ Բրիտանի եկեղեցւոյն առջեւ մեծամեծ գործեր կան կատարելիք, երբ Բրիտանեային ծառայութիւնները խիստ չափ են, ո՛չ մէկ մարդ որ դէպ ի Բրիտանի յարգանքի պղտիկ փուլ մը ունի սրտին մէջ, պէտք է զանդաղի իր գործութիւնը մէջ բերելու ընդդէմ չարին

և մեղքին: Բացասական, տկար, անզօր, կակուղ մարդիկը չեն որ բարութեան և առաքինութեան դատին համար օգտակար պիտի կրնան ըլլալ այլ անոնք որ կը միացնեն զիրենք ուրիշներու և կը քալեն անոնց հետ արդարութեամբ:

Դրական մարդոց կը կարօտինք, այնպիսիներու որ պատրաստակամ ըլլան գործելու, աշխատելու իրենց և ուրիշին համար:

VII

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԸ ԻՐԻՅԻ ԴՐԱՅԻ

Քրիստոս ընկերային յարաբերութեանց մասին ամենալաւ փորձագէտն է: Պատմութիւնը ո՛չ մէկ անհատ արձանագրած է ուրիշին հանդէպ Յիսուսի անձնուէր ընթացքը բոնող: Երիքովի ձամբուն վրայ, աւազակներէ կողոպտուած և վիրաւորուած մարդուն առջեւէ անցնող արենակից եղբարց անտարբերութիւնը և օտարականի մը բարոյական օգնութեան ձեռք կարկառելու պատմութիւնը իրապէս սրտառուչ և խորիմաստ է: Ո՛չ միայն գեղեցիկ քարոզներ ու մեկնութիւններ այլ և լաւագոյն բանաստեղծութիւններ գրուած ու նկարներ չինուած են շատերու այդ Քրիստոնէական եղբայրութիւնը լուսաբանող յուզիչ պատմութեանը վրայ:

Թէ՛ այդ և թէ՛ իր բոլոր քարոզութիւններովը Քրիստոս կը սորվեցնէ մեզ թէ՛ մեր դրացին է այն մարդը որ կը կարօտի մեզի և մեր բարոյական աջակցութիւնը կ'ակնկալէ, անիկայ կրնայ մեզի հետ կամ քիչ մը հեռին ապրիլ, թերեւս Լոնտոնի մէջ կամ Բօքթօ Ռիքոյի, Մանիլայի և կամ աւելի վարը Բէյի Թաունի մէջ ըլլալ, կրնանք ծովերէ և ցամաքներէ անդին երկարել մեր բազուկը կերակրելու համար քաղցածը, և բժշկելու համար կոտրած սրտերը: Յաճախ սովոր ենք դրացի նկատել մեզ՝ մեր համայնքին պատկանող անկարները կամ զանոնք՝ որոնցմէ փոխադարձաբար կապասենք բարութիւն:

Քրիստոսի պատուէրին և Քրիստոնէութեան համաձայն չէ՛ սակայն ասիկա, մեր դրացին այն մարդն է ուրկէ՛ մեր աջակցութեանը փոխարէն բան մը չենք սպասեր, հերիք է որ անիկա երախտագէտ զգացումներ և սէր կրէ իր մէջ:

Քրիստոս արդար պահանջ մը՝ պարտականութիւն մը դրած է մեր ուշադրութիւնը ուրիշին դարձնելու մասին:

Կը պատմուի թէ Մր. Քլիվլէնտի Նախագահութեանը օրերուն, դատարկապորտ մը՝ որ կառավարական չըրջանակներու մէջ գործ մը ձեռք ձգած էր, այրի կնոջ մը տունը վարձու կը նստի, խեղճ կնոջ միակ եկամուտը այդ տունն էր: Դատարկապորտը ամսէ ամիս չի տալով վարձքը, սպառնաց նոյն իսկ դատարանէ դատարան երթալ ի հարկին և այրի կինը մեծ ծախքերու ենթարկել, կինը փաստաբանի մը դիմել ստիպուեցաւ, վարձակալը նոյն ատեն կոչուութիւնը և սպառնալիքը գործածեց փաստաբանին, որ ճարահատ Մր. Քլիվլէնտի ներկայացուց խնդիրը:

— Մուրհակ մը առէ՛ք այդ մարդէն, ըսաւ Նախագահը:

— Բայց թուղթին մեղք է, թուղթը աւելի յարգի է քան այդ մարդուն պատիւը, աւելցուց փաստաբանը:

— Հոգ չէ՛, մուրհակը առէք և ինծի բերէք, յարեց Նախագահը:

Վարձակալը սիրայօժար տուաւ այդ թուղթը, վասն զի խորհեցաւ որ ձգձգում մըն ալ հո՛գ պիտի կրնար ընել, ո՛վ պիտի տար իր անունին դրամ, ո՛վ պիտի երաշխաւորէր մանաւանդ:

Փաստաբանը մուրհակը առնելով Նախագահին ներկայացուց և՛

— Հիմա ինչ պիտի ըլլայ, ըսաւ:

— Ասիկա կերաշխաւորեմ ես, ըսաւ Նախագահը, ու ետեւը ստորագրեց, գացէք դրամը պահանջեցէք հիմա:

Փաստաբանը վարձակալին ներկայացուց թուղթը որ ըստ առաջնոյն խնդաց և ուսերը թոթուեց, սակայն երբ թուղթին ետեւը նայեցաւ, յանկարծ կարմրեցաւ ու խնդրեց փաստաբանէն որ հաճի քանի մը վայրկեան սպասել: Իր որոշած ժամանակը չաւարտած պարտքը վճարեց վարձակալը:

Մեր դրացիներէն է՛ն աղքատները և ամենէն տկարները յաճախ պահանջներ պիտի ունենան, խնդիրներ

րիքին՝ անհրաժեշտ է մտածել նոյն իսկ ծերութեան
այ:

Չե՛մ գիտեր առաքինութիւն մը զոր երիտասարդ մը
պարտի ունենալ իր մտքին մէջ աւելի զօրաւոր քան
խնայասիրութիւնը: Պէտք է նկատի առնել թէ վաստակ-
ուած դրամին քանակը չէ՛ գիտնալ կարեւորը, այլ ի՛նչ
կերպ խնայելը և որչափ պահելը, զի այս խնայողու-
թեան հետ խոհեմութիւն և այլ ունակութիւններ ալ
պիտի կազմուին որոնք մեր նկարագրին համար էական են:

Դիցուք թէ Ա. և Բ. երկու երիտասարդ տոմարա-
գէտներ են որ գործի կսկօին ու ամէն մէկ շաբաթ 80
դրշ. կը շահին: Ա.ը իր անունդը և զգեստները հոգալէ
վերջ նաև պարկեշտ և վայելուչ կեանք մը կ'ապրի,
բարեսիրական և այլ կրօնասիրական նպատակներու շա-
բաթը 7-8 դրշ. կը յաճկացնէ, և 80էն՝ 20ը կը խնայէ.
Իր այս խնայողութիւնով տարւոյն վերջը 1040 դրշ.
ունի պանքան: Բ.ը բոլորովին տարբեր հայեցակէտներ
ունի, երբ մէկ ոսկի և կամ աւելի ստանայ այն ատեն
կը խորհի դրամ աւելցնել, միեւնոյն ժամանակ այնպէս
կը նկատէ թէ երիտասարդի մը համար շաբաթական 80
դրշ. ծախք մը մեծ բան մը չէ՛ ինքնին, ուստի իր
այս դրամովը հազիւ հազ ապրելով տարւոյն վերջն ալ
բան մը չունի պանքային մէջ:

Ա.ի և Բ.ի տարբերութիւնը մեծ է:

Ա.ը՝ պանքայի հաշիւ մը ունի, սեղանաւորական
հարցերով շատ կը հետաքրքրուի, տնտեսական խնդիր-
ներու վրայ լուրջ տեսութիւններ ունի, դիւրաւ կը
տեսնուի թէ շաբաթական 20 դրշ.ի խնայութիւնը լըր-
ջացուցած և զարգացուցած է իր անձը: Երիտասարդի
մը դրամական վիճակին հետ շատ մօտիկ կերպով կապ-
ուած է նաև ամուսնական կենսական հարցը:

Շռայլութիւնը գէշ ճամբայի մը կ'առաջնորդէ մար-
դը. թշուառութիւնը չէ՛ անիկա, այլ այն սոսկալի մե-
քենայութիւնները որ կուենան յաճախ երիտասարդնե-
րը շռայլութեան հետեւանքով: Պարտքի խնդիրը կ'ակ-
նարկեմ, բայց ո՛չ այն պարտքը որ առեւտուրի մէջ
օրինաւորապէս կուենան վաճառականները, այլ այն
պարտքը որ կը գոյանայ մէկու մը շահածէն աւելի ծախ-
սելէն: Այսօրինակ պարտքերը յաճախ մարդոց արժա-
նապատուութիւնը խաղաղապուռ կը քանդեն: Պարկեշտ
մարդիկ չեն հետեւաբար այս տեսակները: Նա՛ որ օրա-
կան 10 դրշ. կը շահի և 15 դրշ. կը ծախսէ, պարզ

բառով աւագակ մըն է, որ իր ընտանիքէն կամ ուրիշ-
ներէ կը գողնայ այդ 5 դրշ.ը:

Շռայլութեան հետեւանքով ի՛նչ սոսկալի մեքենա-
յութիւններ ու սուտեր ալ կը հնարեն կարգ մը մարդիկ,
երբ պատահմամբ՝ հակառակ իրենց հաշուոյն առնելիք-
ւորներուն կը հանդիպին փողոցին կամ շուկային մէջ:
Կը տեսնէք թէ բազմաթիւ երիտասարդներ միմիայն
շռայլութեան հետեւանքով, իրենց բոլոր բարոյական
առաքինութիւններն ալ կը կորսնցնեն հետզհետէ:

Գործարանատէրերը և ընդհանրապէս բոլոր մարդիկ
կը սիրեն ա՛յն երիտասարդը՝ որ իր կարողութեանը նե-
րածին չափ կ'ապրի առանց երբէք ուրիշին բեռ ըլլալու:

Բոլոր այն մեծ վաճառականները, որոնք մեծամեծ
գործերով օգտակար հանդիսացած են մարդկութեան,
յաճախ համեստ կերպով ապրած, պահած են իրենց ար-
ժանապատուութիւնը առանց երբեք ո՛ր էէ զեղխութեան
մը և պարտքի գերի ըլլալու:

Շատեր իրենց դրամը խնայելու մօտին այսօրինակ
խրատներու պէտք չունին, թէ՛ աշխատելու և թէ՛ շա-
հելու, միեւնոյն ատեն խնայելու կերպը գիտեն անոնք,
դրամը ո՛ւր որ ալ ըլլայ, կ'առնեն անոր հօտը, միայն
թէ այս պարագային դիտելու են որ դրամը իրենց կուռ-
քը չըլլայ:

Դրամը լաւ ծառայ մըն է ու միեւնոյն ժամանակ
բռնաւոր մը: Յաճախ կը խաբուինք նկատելով որ դրա-
մի մեծ քանակութիւն մը պիտի ապահովէ մեր երջան-
կութիւնը և խաղաղութիւնը, սակայն պարտաւոր ենք
գիտն լ թէ աղքատին չափ և թերեւս անկէ աւելի նե-
ղութիւններ ունի հարուստը: Դրամը ծառայելու է մեզ
աւելի վեհանձն և ազնուական մարդ մը դարձնելու:

Երիտասարդ մը չի կրնար սպասել հարստութեան
մինչեւ որ չը մշակէ վեհանձնութիւնը և խնայասիրու-
թիւնը: Թէ՛ որ 50 դրշ. շահիս շաբաթը, ջանա՛ անոր
մէկ մասը աղքատի մը յաճկացնել: Քու եկամուտիդ ա-
ւելնալուն համեմատութիւնովը վեհանձնութիւնդ և
մարդասիրութիւնդ ալ աւելցուր և ահա՛ պիտի տեսնես
որ Աստուած ալ քեզ պիտի օրհնէ. և եթէ Աստուած
քեզի աւելի մեծ հարստութիւն մը վստահի օր մը՝ պի-
տի դառնաս մէկը այն հարուստներէն որոնք իրենց
դրամէն աւելի մեծ և արժէքաւոր եղած են:

Կարգ մը մարդիկներ ալ կը խօսին և կ'առարկեն

թէ երբ միւրօրեայէն մը ըլլան շատ բարիք պիտի ընեն, բայց այն մարդը որ անձնատէր է և շարաթական իր 80 շրշ. վաստակէն մաս մը չի տար աղքատներուն, նոյնը պիտի ընէ նաեւ եթէ միւրօրեայէն ըլլայ: Դրամը այնպէս մը գործածէ որ եթէ ուրիշներ ալ քեզի պէս գործածած ըլլային, այս աշխարհը ըլլար բնակարան մը խաղաղութեան և ճշմարիտ կենակցութեան:

IX

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԸ ԻՆՔՆԻՐԵՆ

Իւրաքանչիւր մարդկային հոգի ամենակարողին Աստուծոյ զատ ուսումնասիրութիւնն է: Մեր ձեռքն է այդ գործը եղծանել կամ Ասոր օգնութեամբը մեծավայելուչ շուքով մը աւելի փառաւորել:

Ամէն ոք մասնաւոր շնորհներով զարդարուած է Անկէ: Միւրօրեայ մը չեմ ես, ոչ ալ ուրիշ հազարաւոր անիւներու պէս ժամացոյցի մը մէջ պարզ անիւ մը, որ իմ տեսակներէս չի կրնամ զանազանուիլ: Ես Աստուծոյ զաւակն եմ, ստեղծուած Տիրական պատկերով, իմ մտքիս և սրտիս մէջ կը կրնամ Ասոր Աստուծային հոգիէն կայծ մը լուսաշող:

Յիւրիք Պրոքս Ըսած է, « Կեանքիդ ծրագիրն ա՛ռ Աստուծոյ և դուն քեզի եղիր »: Մեծ սխալ մընէ մեր եզակի անհատականութիւնը կորսնցնելը, աճելու համար ամեն ոք պարտաւոր է ճանչնալ այս անհատականութիւնը, պէ՛տք է վստահի անոր, պէ՛տք է հաւատալ իր մեծ ուժին իբրեւ Աստուծոյ գերադոյն շնորհը և անիկա զարգացնելու պատենութիւնը երբէք ձեռքէ փախցնելու չէ: Դժբախտաբար սակայն կարգ մը երիտասարդներ փոխանակ բարձրանալու և զարգացնելու իրենց ներքին մարդը՝ կը կորսնցնեն զանիկա:

Էմբոսը՝ մարդ մը շարունակ ուրիշ անձ մը ծաղրելուն համար կորսուեցաւ կ'ըսէ: Մեր նուիրական պարտաւորութիւնն է փոխանակ ուրիշները ծաղրելով, կատակելով կորսուելու, բարձրանալ օրրստօրէ և աշխարհի մէջ մեծագոյն բարի դերեր կատարել. նպատակը՝ ընդհանուրին բարոյական զարգացումին: Մեր պատենութիւնները պէտք չէ՝ կորսնցնենք:

Աշխարհի մէջ արդեօք ո՛րչափ մարդիկ իրենց անհա-

տականութիւններն կորսնցնելուն համար բազմաթիւ կարելիութիւններ, դիրքեր կորսնցուցած են: Աշխարհ հարուստ է այսօր այդօրինակ անձերով քան առողջ ու լեցուն նկարագրի տէր մարդերով:

Մի՛շտ աշխատելու ենք մաքրելու զմեզ. ջանալու ենք ուղղելու զմեզ, բոլոր այն առիթներէն, պատենութիւններէն, որոնք միայն ու միմիայն մեր աճումին համար սահմանուած են, օգուտ քաղելու ենք. մի՛շտ բարձրանալու և ճախրելու կոչուած ենք: Բարոյական հսկաներ պէտք է ըլլանք, փոխանակ գաճաճներու որոնք գետնաւող կապրին:

Պէտք է իրապէս բարձրանալ, ոչ թէ արտաքին երեւոյթով մը մաքուր և չպարով մը գեղեցիկ երեւնալ, այլ մեր էութեամբը պարտաւոր ենք մի՛շտ բարձր և պարկեշտ ապրիլ:

Յաճախ շատ քիչ տարբեր անհատ մը ըլլալու երեւակայութիւնով՝ կուզեն ուրիշներն ալ համոզել թէ իրօք տարբեր անձեր են իրենք, սակայն ասիկա շատ չը դիմանար, ուշ կամ կանուխ բուն նկարագիրը պիտի պարզուի:

Ամենափոքր համարուած այն բոլոր առիթներուն մէջ որոնք մեր բարոյական յատկութեանց վրայ ազդեցութիւն մը կը բանեցնեն զգոյշ ըլլալու է:

Մեր բարեկամները, գրքերը, թերթերը՝ որոնց ներգործութիւնը յայտնի է, պէտք է մի՛շտ լաւագոյններն ըլլան. ոչ մէկը կրնայ իր վեհանձն անհատականութիւնը ազնիւ նկարագրիւ պահել երբ իր բարեկամները լպիրշ անձերէ կընտրէ, կամ կարգացած գրքերը աղտոտ և թունաւոր տեսակէն են, որոնց ազդեցութիւնը սրտին և մտքին վրայ միշտ անմաքուր է: Բենիամին Ֆրանքլին՝ Քօթըն Մէթըրի « Լաւըր Կատարել » անուն գիրքը կարդալով կեանքս ուղղեցի կըսէ. և իրօք իբրեւ բարի հակառակ ձօն է ձէյմս կ'ըսէ թէ « երբ տակաւին զըպրոցական էի, անմաքուր գիրք մը տուաւ ինձ աշակերտակից մը. միայն քանի մը վայրկեաններ կարդացի, բայց նոյն իսկ այդ կարճ ժամանակամիջոցը բաւական եղաւ թոյնը իմ սրտիս մէջ թափանցելու »: Գերազանցապէս իմաստուն էր ան որ երեք հազար տարիներ առաջ Ըսաւ. « Մարդ մը կրնայ իր ծոցին մէջ կրակ պա-

հեղափոխության երեք իր զգեստները կրակելու, կամ, կրքնայ մէկը կրակի վրայ քալել և իր ոտքերը չ'այրել:»

Իրապէս գեղեցիկ և աղնիւ բան մըն է երիտասարդի մը համար վատահաբար գիտնալը թէ իր յաջողութիւնը և դիրքը միմիայն իր ձեռքն է, թէ ուրիշ ո'չ մէկէն կախեալ է ատկա. և թէ ուրիշէն պէտք չէ՝ սպասել օգնութիւն: Ո'չ մէկ արգելք կրնայ պատահիլ փութաջան, կորովի, յաջողելու անխախտ որոշումով ճամբայ ելնող ազնիւ մարդու մը առջև:

Հարուստ դատաւոր մը իր որդւոյն մեծ գումար մը տուաւ անգամ մը, յանձնարարելով որ անով Գօլէճ երթայ և յաջող ընթացաւարտ մը ըլլայ: Առաջին տարւոյն վերջը տղան տուն վերադարձաւ, իր բոլոր դրամը չ'ապրութեամբ վատնած էր ու միեւնոյն ժամանակ քանի մը յոռի սովորութիւններ ալ ժառանգած: Վազանսին վերջը հայրը տղուն՝

— Ուիլհելմ, Գօլէճ պիտի երթաս այս տարի, ըսաւ:

— Դրամ չունիմ, հայր, պատասխանեց տղան:

— Բայց գումար մը տուի քեզի բաւականաչափ և այն՝ հերիք էր ընթացաւարտ ընելու քեզ:

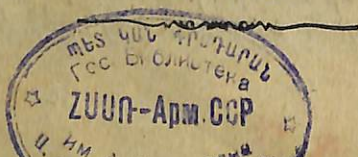
— Ամբողջ ծախսեցի հայր:

— Շատ լաւ, զաւակս, ատկէ աւելի բան մը չեմ կրնար տալ քեզի. հոս պէտք չէ մնալ, քեզի համար դնա՝ աշխատէ:

Այս խօսքին վրայ երիտասարդին մտքին մէջ լոյս մը թափանցեց. իր մէջ արիութիւն մը ունէր, ամփոփեց ռեժիմը և վերստին Գօլէճ երթալով յաջող ընթացաւարտ մը եղաւ, ու Նիւ Եօքքի կառավարիչ ապա Միացեալ Նահանգաց կառավարութեան մօտ քարտուղար անուանուեցաւ: Այս պատուական երիտասարդը որ ինքզինքին եկաւ ու մարդ եղաւ, ծանօթ է մեզ Ուիլհելմ Սիորդ անունով:

Մտիկ ըրէ՛ք, երիտասարդ բարեկամներս, ո'չ հարուստ հօր մը, ո'չ բարեսէր հօրեղբօր մը, ո'չ բարի մը պէտք է սպասէք կեանքի մէջ յաջողելու և բարձր դիրքերու հասնելու համար: Կը կարօտիք մարդու մը, ուժի մը որ ձեզ յառաջ մղէ, դո՛ւք էք այդ մարդը և ձեր կեանքը շինելը ձեզմէ կախեալ է միմիայն:

Վ Ե Ր Զ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0151450

